

Samen onderzoekend ontwerpen in de Werkplaats ‘Gepersonaliseerd leren met ict’

In de Werkplaats Onderwijsonderzoek ‘Gepersonaliseerd leren met ict’ voeren scholen en kennisinstellingen in de regio Arnhem-Nijmegen sinds het voorjaar van 2019 samen ontwerponderzoek uit. Vooral op individueel leerkrachtniveau zijn al veel opbrengsten te zien, vertelt Anne-Marieke van Loon, die als associate lector ‘Leren met ict’ van hogeschool Arnhem-Nijmegen projectleider is van de werkplaats.

De werkplaats beoogt kennisontwikkeling op vier niveaus: de leraar, de school, de lerarenopleiding en het kennisdomein ‘gepersonaliseerd leren met ict’. Uit de [tussentijdse evaluatie](#), die Van Loon in 2021 samen met anderen uitvoerde, blijkt dat er met name op individueel leerkrachtniveau al vooruitgang is geboekt.

Onderbouwde keuzes

De deelname aan de werkplaats draagt bij aan individuele groei en gedragsverandering bij leraren, vertelt Van Loon. “Leraren zeggen meer kennis en inzichten te hebben gekregen over zelfregie, differentiatie, de mogelijkheden van ict en de consequenties hiervan voor de schoolorganisatie. Ze gebruiken de kennis om onderbouwde keuzes te maken voor hun handelen in de praktijk. De werkplaats leidt tot meer betrokkenheid en eigenaarschap ten aanzien van gepersonaliseerd leren en bevordert een positieve houding tegenover onderzoekend ontwerpen.”

Op de andere niveaus – school, opleiding en kennisdomein – is er meer tijd nodig om resultaten te bewerkstelligen, al zijn er op schoolniveau ook al wat opbrengsten zichtbaar. Een paar scholen zijn al bezig met de implementatie van een schoolbrede interventie.

Onderzoekswerkplaats Gepersonaliseerd leren met ict

In de ‘[Onderzoekswerkplaats Gepersonaliseerd leren met ict](#)¹’ onderzoeken en ontwerpen acht basisscholen en een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs samen met onderzoekers interventies voor gepersonaliseerd leren met ict. De werkplaats is een onderdeel van het [iXperium](#) (Centre of Expertise Leren met ict), een (landelijke) netwerkorganisatie op het gebied van leren en lesgeven met ict.

---

¹ Kennisinstellingen die in de werkplaats participeren: HAN Pabo, het lectoraat Leren met ict (HAN) en de Open Universiteit (OU). Schoolbesturen die in de werkplaats participeren: Flores Onderwijs, Stichting Sint Josephscholen, Conexus Nijmegen, Optimus Primair Onderwijs, Stichting de Onderwijsspecialisten, Groeisaam Primair Onderwijs, Delta Scholengroep en Stichting Primair Onderwijs Groesbeek.

De vragen van de scholen zijn richtinggevend voor het ontwerponderzoek in de werkplaats. Elke school heeft een multidisciplinair iXperium designteam dat het onderzoek uitvoert. Het team bestaat uit leraren, een schoolleider, pabostudenten, een lerarenopleider/procesbegeleider van de pabo, een onderzoeker en een ict-expert. Twee keer per jaar zijn er zogenaemde 'kennisdeelnemingen', waar ook andere scholen ('de buitenkring') voor worden uitgenodigd.

Naast het ontwerpgericht onderzoek dat de designteams uitvoeren op de eigen school, wordt er vanuit de werkplaats overkoepelend onderzoek uitgevoerd naar de interventies en naar de competenties van leraren en leerlingen. Hierdoor leiden de onderzoeksresultaten van de werkplaats niet alleen tot onderwijsverbetering in de deelnemende scholen, maar wordt er ook een bijdrage geleverd aan het kennisdomein, zodat andere scholen de nieuwe kennis kunnen gebruiken.

Zie ook de publicaties:

[‘Samen onderzoekend ontwerpen’](#)

[‘Bouwen aan gepersonaliseerd leren met ict’](#)

Evidence informed ontwerpen

In het kader van het gemeenschappelijke thema ‘Gepersonaliseerd leren met ict’ werkt elke deelnemende school aan een eigen onderzoeksvraag en ontwerp. Zo werken scholen bijvoorbeeld aan gepersonaliseerd rekenonderwijs met ict, de zelfsturing van leerlingen bij wereldoriëntatie, of aan een adaptieve digitale taalmethode.

Alle designteams van de deelnemende scholen volgen bij de uitvoering van hun ontwerponderzoek de zogenaemde iXperium designteammethodiek. “Deze methodiek bestaat uit een aantal vaste stappen”, vertelt Van Loon. “Eerst is er aandacht voor de vraagarticulatie: wat is precies de onderzoeksvraag en welke kennisvraag ligt daaronder? Dan wordt bekeken wat er in de literatuur al bekend is over de vraag. Op basis van die kennis ontwerpt het designteam ontwerpeisen voor de interventie aan de hand waarvan vervolgens een ontwerp wordt gemaakt. De ontwerpeisen en het ontwerp zijn dus altijd evidence informed. Het ontwerp wordt uitgevoerd, getest, geëvalueerd en zo nodig verbeterd. En vervolgens wordt de aanpak verbreed, bijvoorbeeld naar andere leerjaren of vakgebieden.”

Werkwijze iXperium designteams

Om de procesbegeleiders en onderzoekers te ondersteunen bij de begeleiding van het designteam, is er een toolkit ontwikkeld met instrumenten en werkvormen die in de verschillende fasen van het ontwerpproces kunnen worden ingezet. Zo zijn er bijvoorbeeld een format om de ontwikkelde interventie te beschrijven, een instrument om de mate van zelfsturing en differentiatie van een interventie vast te stellen, en is er een werkvorm '[het actantnetwerk](#)' waarmee je als team de huidige en beoogde schoolorganisatie ten aanzien van gepersonaliseerd leren met ict in kaart brengt.

Verbindingen

De werkplaats is nauw verbonden met de opleiding van leraren. Een lerarenopleider van de HAN pabo fungeert als procesleider van het designteam en pabostudenten kunnen in de werkplaats hun afstudeeronderzoek uitvoeren. Inzet is dat de inzichten die in de werkplaats worden opgedaan worden doorvertaald in het curriculum van de opleiding.

“Er is sinds kort ook een nieuwe [masteropleiding ‘Ontwerpen van eigentijds leren’](#)”, vertelt Van Loon. “Het is de bedoeling dat van iedere school een leraar die master gaat volgen en dat zij hun afstudeeronderzoek uitvoeren in de eigen school. Zo brengen deze leraren de kennis die ze in deze opleiding opdoen de scholen in.”

“De ontwerpeisen en het ontwerp zijn altijd evidence informed”

In verschillende opzichten profiteert de werkplaats van het feit dat ze onderdeel is van iXperium, vertelt Van Loon. “We maken daardoor als werkplaats deel uit van een groter netwerk, waarin schoolbesturen, de lerarenopleidingen en het lectoraat al jarenlang samenwerken. Die kennisinfrastructuur was er dus al. Dat de werkplaats daar gebruik van kan maken heeft grote voordelen. Er zijn bijvoorbeeld inspiratiemomenten, professionaliseringsactiviteiten en iXperium Labs, waar leraren zich kunnen laten inspireren op het gebied van ict in het onderwijs.”

Mede dankzij deze constructie staat de werkplaats in de regio al goed op de kaart. Maar ook buiten de regio, vertelt Van Loon. “iXperium opereert inmiddels ook in andere regio’s in het land. Als werkplaats kunnen we gebruikmaken van de infrastructuur en communicatiekanalen van iXperium om onze bevindingen en producten te delen. En een aantal onderzoekers maakt bijvoorbeeld ook deel uit van de landelijke [Kennistafel ‘Gepersonaliseerd leren met ict’](#).”

Doorgaan

Omdat de subsidie van de werkplaats aan het eind van het schooljaar 2021 - 2022 afloopt, wordt er nagedacht over de verduurzaming van de aanpak en de opbrengsten. Zo wordt in beeld gebracht wat er nodig zal zijn voor verdere schoolontwikkeling en gezamenlijke kennisdeling en kennisdisseminatie. “Dat de werkplaats gebruik kan maken van de kennisorganisatie van het iXperium-netwerk is hierbij een groot voordeel”, zegt Van Loon. “De ontwikkeling is natuurlijk niet klaar. Deze werkplaats heeft blijvende aandacht en ondersteuning nodig, temeer daar het overkoepelende onderzoek bijdraagt aan het kennisdomein en veel meer scholen van de opbrengsten kunnen profiteren.”